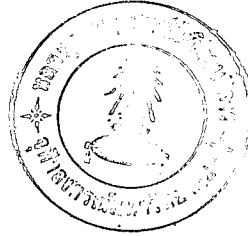

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคของไทย

โครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคของไทยเริ่มมีมานานแล้ว ครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 ชื่อโครงการว่า "โครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค" หรือเรียกย่อ ๆ ว่า พ.ศ.ภ. เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Regional Education Development Project Including Higher Education (R.E.D.P.H.E.) โดยมีเหตุผลและความมุ่งหมายดังนี้

โดยที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2501 ว่า จะพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคตลอดจนการศึกษาชั้นสูง เพื่อทำนุบำรุงการศึกษาให้ก้าวหน้าโดยทั่วไป เป็นการสร้างความเจริญให้แก่บ้านเมืองและประชาชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการศึกษาในขณะนั้นยังจะต้องปรับปรุงและทำนุบำรุงอีกมาก เป็นต้นว่า โรงเรียนและอาคารเรียนยังไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก แม้แต่ในด้านคุณภาพในการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนก็ยังหย่อนอยู่มาก นอกจากนี้ยังจะต้องให้ความสำคัญแก่การเกษตร อุตสาหกรรม รวมถึงวิชาชีพอื่น ๆ ในชั้นมัธยมศึกษา¹

ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของการเกษตร อุตสาหกรรม และวิชาชีพอื่น ๆ ในชั้นมัธยม และประกอบกับผลสำเร็จจากโครงการทดลองการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

---

¹สำนักงานโครงการ พ.ศ.ภ. และ ค.พ.ศ. ภาคศึกษา 9, ผลการปฏิบัติงานตามโครงการ พ.ศ.ภ. และ ค.พ.ศ. ของภาคศึกษา 9. พ.ศ. 2502 - 2504 (พระนคร, 2504), หน้า 1.

และชลบุรี ทำให้เกิดแนวคิดที่จะจัดหลักสูตรให้มีวิชาชีพเหล่านั้นสอนในระดับมัธยม จึงทำให้เกิดโรงเรียนมัธยมแบบหนึ่งขึ้นมา คือ โรงเรียนมัธยมแบบประสม (Comprehensive Secondary School) ครั้งแรกได้ทดลองที่โรงเรียนสุนทรารวีวิทยาในปี พ.ศ. 2503 และต่อมาที่ราชสีมาวิทยาลัย ปรากฏว่าผลการทดลองเป็นที่น่าพอใจ จึงทำให้เกิดโครงการมัธยมแบบประสมแบบ 1 (ค.ม.ส.1) ในปี พ.ศ. 2510 และแบบ 2 (ค.ม.ส.2) ในปี 2509 ผลของโครงการทั้งสองเป็นไปตามความคาดหมายไว้ จึงทำให้เกิดโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 ขึ้น

โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 (ค.ม.ภ.1) เป็นโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกโดยให้กู้เงินจำนวนหนึ่งเพื่อใช้ดำเนินงานตามโครงการ 4 ระยะ กรมสามัญศึกษาจึงได้คัดเลือกโรงเรียนจำนวน 32 โรงเรียน ที่จะให้อยู่ในโครงการ โดยแบ่งเป็น 4 รุ่น ๆ ละ 8 โรงเรียน รุ่นที่ 1 จะเริ่มในปีการศึกษา 2517 รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2518 รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2519 และรุ่นที่ 4 ปีการศึกษา 2520²

โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 2 (ค.ม.ภ.2) เป็นโครงการที่กรมสามัญศึกษาจะต้องอาศัยงบประมาณของประเทศแต่เพียงอย่างเดียว ทางกรมฯ เห็นว่ามีโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาคอีก 41 โรงเรียน ที่จำเป็นจะต้องปรับปรุงอย่างรีบด่วนเพื่อให้มีคุณภาพดี จะได้เป็นการสกัดกั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในต่างจังหวัดที่หลังไหลเข้ามาเรียนชั้น ม.ศ.4 ในโรงเรียนส่วนกลาง เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการนิเทศและการอบรมร่วมกับโครงการ ค.ม.ภ.1 กรมฯ ได้แบ่งโรงเรียนในโครงการ ค.ม.ภ.2 ทั้ง 41 โรงเรียน ออกเป็น 4 รุ่น เหมือน ค.ม.ภ.1 คือ รุ่นที่ 1 จำนวน 8 โรงเรียน เริ่มในปีการศึกษา 2517 รุ่นที่ 2 11 โรงเรียน เริ่มในปีการศึกษา 2518 รุ่นที่ 3 11 โรงเรียน เริ่มในปีการศึกษา 2519 และรุ่นที่ 4 อีก 11 โรงเรียน เริ่มในปีการศึกษา 2520³

²ดูรายละเอียดของโครงการ ค.ม.ภ.1 ในภาคผนวก, หน้า 91.

³ดูรายละเอียดของโครงการ ค.ม.ภ.2 ในภาคผนวก, หน้า 101.

ทั้งสองโครงการมีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาคให้มีคุณภาพดีขึ้น ให้มีอาคาร มีห้องเฉพาะต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องสมุด ให้มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ครบถ้วน ให้ใช้หลักสูตรกว้างเพื่อให้นักเรียนจะได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาโรงเรียนในส่วนภูมิภาคให้เป็นที่ยอมรับของนักเรียนและผู้ปกครอง จะเป็นการสกัดกั้นนักเรียนในส่วนภูมิภาคไม่ให้ส่งไหลเข้ามาศึกษาต่อ ม.ศ.4 ในกรุงเทพฯ และเป็นการพัฒนาทำสังคนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความเป็นมาของปัญหา

ห้องสมุดเป็นแหล่งรวมสรรพวิชาการทั้งหมด เป็นต้นว่า หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีวัสดุอุปกรณ์และบันทึกวิชาการด้วย วิธีอื่นใดอันเป็นหลักฐานและวิชาการเพื่อการค้นคว้า การศึกษา และความเพลิดเพลินทางจิตใจแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ด้วยวิธีการจัดและบริหารงานของบรรณารักษ์ เพื่อบริการแก่ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ทำให้เราได้ทราบว่าห้องสมุดได้มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต ชีวิตประวัติของบุคคลที่สำคัญของโลกบางคนได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าห้องสมุดเป็นมหาวิทยาลัยที่แท้จริง เป็นสถานที่ที่ให้วิทยาการทุกสาขาวิชาเป็นที่ที่คนเราสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจและตามโอกาสของแต่ละบุคคล และยังทำให้เราได้เห็นว่า คนเรานั้นถึงแม้จะไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียนเลย หรือได้รับการศึกษาเพียงเล็กน้อย ไม่จำเป็นต้องศึกษาในสถาบันชั้นสูงหรือระดับมหาวิทยาลัยเสมอไปก็สามารถประสบผลสำเร็จสูงสุดในชีวิตได้ด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือในห้องสมุด อาทิเช่น โทมัส อัลวา เอดิสัน

(Thomas Alva Edison) นักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งของโลก ท่านเป็นผู้ที่ได้ปรับปรุงการโทรเลขและโทรศัพท์ให้ทันสมัยขึ้น ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีด

เครื่องเล่นแผ่นเสียง หลอดไฟฟ้า เครื่องถ่าย และเครื่องฉายภาพยนตร์ และสิ่งอื่น ๆ อีกมาก เกือบไม่น่าเชื่อเลยว่าท่านเกือบไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเลย เมื่อบิดาของท่านส่งท่านไปโรงเรียน ครูไม่อาจจะสั่งให้ท่านทำงานใด ๆ ได้เลย เมื่อครูถามไม่ว่าจะเป็นคำถามใด ๆ ท่านจะไม่ตอบแต่จะวาดภาพลงบนกระดานชนวน ไม่สนใจต่อคำถามของครู ในที่สุดครูหมดความอดทนและกล่าวว่า ท่านเป็นเด็กที่โง่มาก ท่านกลับบ้านด้วยความเสียใจและบอกกับมารดาว่า ท่านจะไม่ไปโรงเรียนอีกเลย ท่านไม่ไปโรงเรียนจริง ๆ ตามที่ท่านพูด จึงต้องเป็นภาระของมารดาที่จะต้องสอนท่านให้อ่านและเขียนทุกวัน ในไม่ช้าท่านก็อ่านหนังสือโคลดอง เรียนรู้ได้เร็ว และได้อ่านหนังสือทุก ๆ เล่ม ที่มีอยู่ในห้องสมุดประจำเมืองฮูรอน (Huron) ต่อมาเมื่อท่านได้ทำงานเป็นเด็กขายหนังสือพิมพ์ ผลไม้ และขนมหวานบนรถไฟที่แล่นระหว่างพอร์ตฮูรอน (Port Huron) และเมืองดีทรอยท์ (Detroit) ท่านได้สะสมหนังสือไว้ในตู้เสบียงเป็นจำนวนมาก เมื่อมีเวลาว่างท่านจะรีบอ่านหนังสือทันที เมื่อรถไฟไปถึงสถานีปลายทาง คือ เมืองดีทรอยท์ ท่านจะรีบไปอ่านหนังสือในห้องสมุดประชาชนในเมืองนั้นจนกระทั่ง เกือบจะถึงเวลารถไฟออก ในระหว่างทางเที่ยวกลับบ้าน ท่านไม่คอยให้รถไฟแล่นกลับถึงสถานีพอร์ตฮูรอน ท่านกระโดดลงบนกองทรายข้างรางรถไฟในขณะที่รถไฟกำลังลดความเร็วเพื่อเข้าสู่สถานีที่นั่นไมเคิล ออท (Michael Oates) คนใช้ของท่านจะเอารถม้ามารอรับเพื่อท่านจะได้รีบกลับบ้านและอ่านหนังสือ ด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือทั้งที่บ้าน ที่ทำงานและห้องสมุด ในที่สุดท่านเป็นผู้นิ่งที่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวางเป็นนักประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งของโลก จึงกล่าวได้ว่า ท่านประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิตด้วยการอ่านหนังสือในห้องสมุดโดยแท้จริง⁴

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) นักการปกครองที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

⁴ Harry McNicol, Seven Inventors (London : Oxford

ของโลกท่านหนึ่ง เป็นอีกท่านหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตด้วยการอ่านหนังสือในห้องสมุด ท่านผู้นี้เป็นลูกชานาที่ยากจน เกิดในกระท่อมไม้ซุง ครอบครัวต้องอพยพครั้งแล้วครั้งเล่า เพื่อหาถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม และท่านจึงมีเวลาศึกษาในโรงเรียนน้อยมาก แต่ท่านมีความมานะ พยายามศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือถึงแม่ท่าน จะไม่ค่อยมีเวลามากนักเพราะจะต้องช่วยคุณพ่อทำงานในไร่ เมื่อมีเวลาว่างท่านเคยเดินทางไปยืมหนังสือจากเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ห่างออกไปหลายไมล์และนั่งอ่านหนังสือใต้อันไม้ด้วยความสนใจ ท่านโชคดีได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติของยอร์ช วอชิงตัน หนังสือชื่อ A. Biography of George Washington ทำให้ท่านเกิดรอบรู้พินิจและลุกขึ้นพบกับ นายครอฟอร์ด (Crawford) นายจ้างของท่านว่า ท่านจะเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา เพราะยอร์ช วอชิงตัน ก็เคยเป็นลูกชานาที่ยากจนเหมือนกับท่าน หลังจากนั้นท่านได้พยายามศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือในห้องสมุด โดยเฉพาะตำราทางด้านกฎหมาย เมื่อท่านอายุเพียง 25 ปี ท่านก็ได้เป็นสมาชิกสภาการปกครองแห่งรัฐ ดิลลินอยในปี ค.ศ. 1837 ท่านได้รับอนุญาตให้ว่าความได้ในปี ค.ศ. 1847 ต่อมาได้เป็นผู้แทนราษฎร และในที่สุดได้เป็นประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา⁵ ชีวประวัติของท่านได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ท่านก้าวจากกระท่อมไม้ซุงอันต่ำต้อยในฐานะลูกชานาที่ยากจนไปสู่ตำแหน่งที่สูงสุดในฐานะประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือในห้องสมุด

นักการปกครองที่ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่งที่ได้อาศัยห้องสมุดเป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าจนมีความสามารถปกครองชาวจีนจำนวนถึงกว่า 800 ล้านคนได้ ท่านผู้นั้นคือ เมาเซตุง จากอดีตชีวประวัติของท่าน ท่านเป็นคนรักการศึกษาและรักหนังสืออย่างมากมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วทั้ง ๆ ที่ครอบครัวของท่านไม่ค่อยจะส่งเสริมในด้านนี้แก่ท่านมากนัก เมื่ออายุได้ 17 ปี

⁵Genieve Foster, Abraham Lincoln (New York : Charles Scribner's son, 1956), pp 31 - 85.

ท่านอุทิศส่วชีวิตเดินทางจากบ้านเข้าไปถึงเมืองซางซาซึ่งมีมหาวิทยาลัยและหอสมุดขนาดใหญ่ เป็นจุดหมายของท่าน ท่านเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า "ในตอนเช้าข้าพเจ้าไปถึงหอสมุด หอสมุดเปิดก็เข้าไปหาหนังสืออ่าน กลางวันถึงเวลากินอาหารเที่ยง ก็เอาข้าวปั้นที่ห่อมาจากบ้าน 2 ปั้น ขึ้นมากิน กินเสร็จแล้วก็เข้าไปหาหนังสืออ่านต่อในหอสมุด อ่านมันเรื่อยไป จนกระทั่งถึงเวลาหอสมุดปิดตอนเย็น"⁶ ท่านได้พยายามอยู่เช่นนี้เป็นเวลานาน และเนื่องจากท่านติดนิสัยรักการอ่านหนังสือ ยามใดที่ท่านว่างท่านจะอ่านหนังสือทันที จากการอ่านนี้เองทำให้ท่านเป็นผู้ที่รอบรู้ เจตสียวดลาค ทนคน และเป็นนักปกครองที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งของโลกคอมมิวนิสต์

จากประวัติของบุคคลสำคัญทั้งสามท่านที่ประสบผลสำเร็จสูงสุดในชีวิตด้วยการอ่านหนังสือในหอสมุด เป็นที่ยืนยันอย่างแน่ชัดว่า หอสมุดเป็นแหล่งวิทยาการอย่างแท้จริง ดังโทมัส คาร์ไลล์ (Thomas Carlyle) ได้กล่าวว่า "มหาวิทยาลัยที่แท้จริงในปัจจุบันนี้คือ หอสมุด"⁷ และแอนอน (Anon) ได้กล่าวไว้ว่า "มหาวิทยาลัยของท่านคือหอสมุดของท่าน ผู้เขียนข้อเขียนของเขา และความรอบรู้เจตสียวดลาคของเขาเป็นอาจารย์ที่ดีที่สุดของท่าน"⁸

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงเน้นในเรื่องให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าในหอสมุดมากที่สุด การจัดหอสมุดและโครงการจัดการศึกษาต้องอยู่ควบคู่กันไป ไม่สามารถจะแยก

⁶บุญทรง สราวุธ, รัฐบุรุษของจีนแผ่นดินแดนคินใหญ่ (กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ, 2517), หน้า 12 - 3.

⁷สุทธิศักดิ์ อำพันวงศ์, บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขและเพิ่มเติม; นครหลวงฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้าปกใน.

⁸Richard W. Hostrop, Education Inside the Library Media Center (Hamden : the Shoe String Press, 1973), p. 33.

ออกจากกันได้ การให้นักเรียนได้เรียนแต่เฉพาะในตำราเรียนหรือเน้นหนักแต่ตำราเรียนนั้น ทำให้นักเรียนมีความรู้อยู่ในวงจำกัด ไม่กว้างขวาง และรู้แต่เพียงผิวเผิน รู้อย่างจริงดังที่ค็อกเตอร์เจมส์ โคนันท์ (Dr. James Conant) อธิการบดีมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้กล่าวไว้ในรายงานของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปี ค.ศ. 1945 ว่า

...ตำราเรียนนั้นมักจะมีข้อเสีย กล่าวคือ มักจะสรุปเนื้อหาสาระเร็วเกินไป และจะเป็นการถูกต้องที่จะให้นักเรียนใครครวญ ๆ ว่า เขากำลังจะเดินทางไปทางไหน แต่ผิดที่ไม่ให้นักเรียนได้เดินทางจริง ๆ การที่นักเรียนได้เรียนหลาย ๆ วิชาทำให้เขาได้เรียนรู้ ได้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ก็เหมือนกับว่าเขาได้จดจำรายละเอียดของการเดินทางได้โดยที่เขาไม่เคยได้เดินทางไปทางนั้นเลย สมองของเขาก็จะจมอยู่กับตำราเรียนเหล่านั้น..."⁹

ประสิทธิภาพทางการศึกษาจะสูงยิ่งขึ้นถ้าหากจะใช้อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้หลาย ๆ ชนิด ในการเรียนการสอน ตำราเรียนไม่สามารถจะเป็นเครื่องมือและจุดมุ่งหมายของการสร้างการเรียนรู้ ดังนั้นสิ่งพิมพ์อย่างเดี่ยวไม่สามารถจะสร้างความเข้าใจได้ทั้งหมด จึงต้องใช้อุปกรณ์ทุกชนิดที่มีประสิทธิภาพ เช่น การฟังเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การฟังเสียงดนตรี ฟังการอ่านโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฯลฯ จากแผ่นเสียงหรือเครื่องบันทึกเสียง การได้เห็นก็สำคัญ เช่น ได้เห็นธารน้ำแข็ง ภูเขาไฟ ทัชมาฮาล ฯลฯ จากภาพเลื่อน ภาพนิ่ง หรือรูปภาพต่าง ๆ การได้เห็นและได้ฟังพร้อม ๆ กันก็สำคัญ จึงต้องมีของจริงต่าง ๆ ในห้องสมุดด้วย ถ้าหากห้องสมุดสามารถจัดบริการได้ดังกล่าวแล้วห้องสมุดก็จะเป็นแหล่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าที่สมบูรณ์ยิ่ง¹⁰

อีกประการหนึ่ง การให้การศึกษาแก่เยาวชนของเรานั้น ส่วนมากที่สุด เราสอนนักเรียนด้วยเนื้อหาที่เหมือนกัน วิธีเดียวกัน สอนไปพร้อม ๆ กัน ไม่ได้คำนึงถึงความ

⁹ Ruth Ann Deves, The School Library Media Center, a Force for educational Excellence (2d ed; New York : R.R. Bowker Company, 1974), p. 8.

¹⁰ Davies, op. cit., p. 8.

สามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล นักเรียนต้องเรียนหนังสือเรียนเล่มเดียวกัน ทำแบบฝึกหัดเดียวกัน และทำข้อทดสอบเดียวกัน ไม่มีโครงการสอนที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล ครูต้องรีบสอนให้จบตามตำราเรียน ตามหลักสูตรก่อนสิ้นภาคเรียน ครูจะต้องสอนนักเรียนที่แตกต่างกันทางความสามารถ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาดีมาก ปานกลาง หรืออ่อน ให้จบตามหนังสือเรียน ถ้าหากครูจะพิจารณาการเรียนของนักเรียนให้ดีแล้ว นักเรียนที่มีสติปัญญาปานกลางจะเรียนจบพอดี ที่อ่อนก็ตะเกียกตะกายจนจบเหมือนกัน แต่ นักเรียนที่มีปัญญาคีจะเรียนจบได้อย่างรวดเร็วและเสียเวลาคอยเพื่อน¹¹ ในบางวิชาที่ไม่มีตำราเรียนครูก็ใช้วิธีการบรรยาย นักเรียนจะต้องตั้งใจฟังและบันทึกข้อความหรือเนื้อหาที่สำคัญ ๆ เพื่อจะได้อ่านทบทวนก่อนสอบ การเรียนการสอนแบบนี้ส่วนมากครูพูดอยู่กับเดียว นักเรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนด้วย ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ครูก็ต้องทำงานหนัก ต้องเตรียมตัวเตรียมคำบรรยาย เคยมีนักเรียนที่ฉลาดมากคนหนึ่ง ได้พูดว่า ถ้าหากคำบรรยายของอาจารย์ได้ถูกพิมพ์ขึ้น เขาสามารถอ่านคำบรรยายนั้น 400 - 500 คำ ใน 1 นาที แต่ถ้าฟังอาจารย์บรรยายแล้ว อาจารย์สามารถพูดได้เพียง 130 คำ ต่อ 1 นาที เท่านั้น¹² ดังนั้น ถ้าหากในห้องสมุดมีหนังสือแบบเรียนหนังสือประกอบการเรียน มีเอกสารประกอบคำบรรยายของอาจารย์อย่างพร้อมมูลแล้ว นักเรียนก็จะเรียนรู้ได้รวดเร็ว และกว้างขวางขึ้นตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

จากการสำรวจนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐอิลลินอย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1971 พบว่า นักเรียนเมื่อโรงเรียนที่มีลักษณะดังนี้

- ครูบรรยายแล้วให้นักเรียนจดคำบรรยายนั้น
- ครูให้นักเรียนท่องจำ
- ครูกำหนดหนังสือให้นักเรียนอ่านอย่างจำเพาะเจาะจง

¹¹Ibid., p. 9.

¹²Hostrop, op. cit., p. 33.

- ครูฉายภาพยนตร์ที่ไม่เหมาะหรือไม่เกี่ยวกับบทเรียน
- ครูที่พูดอยู่ตลอดเวลา

นักเรียน 100 คน ได้เสนอแนะว่า ชั้นเรียนในอุดมคติของพวกเขาควรมีลักษณะดังนี้

- ให้นักเรียนเรียนตามความต้องการของเขา
- อนุญาตให้นักเรียนทำงานในห้องสมุด
- ให้นักเรียนทำงานวิจัย
- ให้ทำงานตามความสนใจอย่างอิสระ
- ให้มีการศึกษานอกสถานที่มากขึ้น¹³

จากการสำรวจครั้งนี้ทำให้เราได้ทราบว่านักเรียนต้องการเรียนตามความต้องการของเขา ต้องการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในห้องสมุด ฯลฯ นักเรียนไม่ชอบการเรียนที่ครูพูดตลอดเวลา ครูบรรยาย ครูให้นักเรียนท่องจำ ฯลฯ ดังนั้น ห้องสมุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างมาก

นอกจากนี้คณะกรรมการจัดการศึกษาของมลรัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา ได้เน้นความสำคัญของห้องสมุดไว้ในคู่มือสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1969 ว่า การที่จะจัดโครงการทางการศึกษาให้ดีขึ้น จะต้องจัดให้บริการของห้องสมุดมีคุณภาพดีขึ้นด้วย เพราะห้องสมุดเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ¹⁴

จึงเป็นที่แน่ใจได้ว่า ห้องสมุดเป็นหน่วยงานหลักที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพดี เพราะถือว่าเป็นหัวใจและศูนย์กลางของโรงเรียนและเป็นแหล่ง

¹³ Davies, op. ci ., p. 19.

¹⁴ Loc. cit.

สนองความต้องการของแต่ละบุคคลมากที่สุด สมาคมห้องสมุดอเมริกัน ด้วยการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ได้บรรจุวัตถุประสงค์ของการจัดห้องสมุดโรงเรียนไว้ในมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนฉบับแรกและยังคงยึดถือเป็นหลักในการวางแผนการจัดห้องสมุดโรงเรียนในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ดังกล่าวมีดังนี้

1. การจัดห้องสมุดโรงเรียนจะต้องให้ประสานและสอดคล้องกับแผนงานของโรงเรียนเพื่อสนองความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป
2. จัดวัสดุและบริการของห้องสมุดให้เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน
3. จัดบริการส่งเสริมและแนะนำการอ่านแก่นักเรียนเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างพอใจ ตลอดจนสามารถวิพากษ์วิจารณ์และซาบซึ้งในคุณค่าของหนังสือได้
4. เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ เพื่อจะได้เกิดความสนใจในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สามารถปรับตัวได้ดี และเกิดทัศนคติที่ดีต่อสังคม
5. ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้สามารถใช้ห้องสมุด สิ่งพิมพ์ และสื่อทัศน-วัสดุได้อย่างชำนาญและมีวิจารณญาณ
6. ต้องแนะนำให้นักเรียนรู้จักใช้ห้องสมุดประชาชน และร่วมมือกับห้องสมุดประชาชนจัดบริการส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรมแก่ผู้ที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว
7. ร่วมมือกับครูในการเลือกและใช้วัสดุห้องสมุดเพื่อการสอนทุกชนิด
8. ประสานงานกับครูและผู้บริหารในโครงการส่งเสริมวิชาชีพและปลูกฝังวัฒนธรรมแก่คณะครูของโรงเรียน
9. ร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ๆ และหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการวางแผนและดำเนินงานห้องสมุดต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ¹⁵

¹⁵ American Library Association, Standard for School Library Programs (Chicago : American Library Association, 1960), pp. 8 - 9.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา¹⁶ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและแนะนำช่วยเหลือการจัดห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรง ถือว่าห้องสมุดเป็นแหล่งที่จะให้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าได้อย่างอิสระ และมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. สนับสนุน ส่งเสริมหลักสูตร นโยบายและโครงการของโรงเรียนให้ได้สำเร็จผลดังประสงค์โดยสมบูรณ์
2. ให้การศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน เพื่อความเจริญงอกงามในทางสติปัญญา และจิตใจ
3. ส่งเสริมและให้การแนะนำในการอ่าน ให้สามารถเข้าใจวิธีการหาความสุขรื่นรมย์จากการอ่าน ตลอดจนการปลูกฝังความสามารถในการสร้างความสามารถวิพากษ์วิจารณ์และซาบซึ้งในคุณค่าของหนังสือ
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรับปรุงนิสัย ความสนใจ และความต้องการให้เข้ากันได้กับสภาพแวดล้อม โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอ่านและการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด
5. เตรียมนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุด เพื่อให้มีนิสัยชอบอ่าน และศึกษาค้นคว้า และเพื่อให้เข้าใจวิธีการใช้ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและความเจริญก้าวหน้าด้านอื่น ๆ ในอนาคต
6. ให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้หนังสือและโสตทัศนวัสดุ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า
7. ให้บริการและความสะดวกแก่ครูในการเลือกและใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องสมุด เพื่อประโยชน์ในการสอน
8. สนับสนุน ส่งเสริม และร่วมมือกับครูและผู้บริหาร เพื่อความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินการศึกษาทุกทาง

¹⁶ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกรมสามัญศึกษา.

9. ให้ความร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ๆ ในชุมชนเดียวกัน เพื่อช่วยกันคิดปรับปรุงห้องสมุดในชุมชนนั้นให้เจริญก้าวหน้า กว้างขวางยิ่งขึ้น¹⁷

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นที่ยืนยันอย่างแน่ชัดว่า ห้องสมุดเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นแหล่งวิทยาการทุกสาขาวิชาที่ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และตามโอกาสของแต่ละบุคคล สำหรับโรงเรียนห้องสมุดมีหน้าที่จัดหาหนังสือและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับนักเรียนและครูอาจารย์ของโรงเรียนและต้องสนองความต้องการที่สำคัญคือ

1. ความต้องการตามหลักสูตรและความต้องการการอ่านที่เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของนักเรียน
2. ความต้องการเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและความสนใจนอกโรงเรียน
3. ความต้องการหนังสือเพื่อให้นักเรียนอ่านที่บ้าน
4. ความต้องการที่จะให้โอกาสแก่นักเรียนได้เรียนรู้ว่าจะใช้ห้องสมุดและหนังสือได้อย่างไร¹⁸

บทบาทของห้องสมุดที่มีต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และโดยเฉพาะเมื่อกรมสามัญศึกษาได้จัดโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 โดยให้ทุกโรงเรียนในโครงการฯ ใช้หลักสูตรแบบกว้าง¹⁹ เพื่อเปิดโอกาสให้

¹⁷ กรมวิสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิตเทศก์, คู่มือบรรณารักษ์ (กรุงเทพฯ, 2506), หน้า 1.

¹⁸ The Library Association 1970, School Library Resource Centres, Recommended Standards for Policy & Provision (London, 1971), p. 1.

¹⁹ คู่มือตัวอย่างรายวิชาที่เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ในผนวก จ, หน้า 131.

นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของตน ระบบการเรียนการสอนก็แตกต่างไปจากเดิม คือ เปลี่ยนไปใช้ระบบหน่วยกิต การวัดผลก็ไม่ได้คำนึงถึงการสอบไล่แต่อย่างใดเลย แต่ได้คำนึงถึงคะแนนผลงานระหว่างภาคเรียนบางวิชาอาจใช้ระบบ 6 : 4 คือ ถ้าหากเป็นคะแนนสอบไล่เพียง 40 คะแนนเท่านั้น สำหรับคะแนนผลงานระหว่างภาคเรียนบางวิชาจะเป็นคะแนนผลงานจากการค้นคว้าด้วยตนเอง และเขียนรายงาน นักเรียนจึงจำเป็นต้องเข้าไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด อีกทั้งตามหลักสูตรยังให้โรงเรียนเปิดสอนวิชา หส. 011 การใช้ห้องสมุด เป็นวิชาเลือกเสรีอีกด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นว่า ขณะนี้ห้องสมุดโรงเรียนของเราพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการตามหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการฯ ทั้งสองนี้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดที่จะทำงานวิจัยเรื่องนี้

เอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลการวิจัยเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนมัธยมที่ได้มีผู้กระทำขึ้นก่อนหน้านี้ทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อจะได้ทราบสภาพห้องสมุดและเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยด้วย การศึกษาได้เลือกศึกษาเฉพาะเอกสารและผลการวิจัยที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ก. เอกสารและผลการวิจัยในต่างประเทศ

คูแดท (Ducat) ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักเรียนและครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยม 3 แห่ง ในปี พ.ศ. 2503 ได้สรุปผลการศึกษาไว้ว่า

1. ครูส่วนมากยังคงดำเนินการสอนโดยใช้ตำราเป็นหลัก
2. การให้การบ้านของครูเป็นการมอบหมายให้ทำตามคำสั่ง โดยไม่ได้ตั้งใจให้นักเรียนไปใช้ห้องสมุดเพื่อค้นหาคำตอบ
3. นักเรียนทั้ง 3 แห่ง มีนักเรียนที่เข้าห้องสมุดบ่อยอยู่ประมาณร้อยละ 40 นอกนั้นนาน ๆ จึงจะเข้าห้องสมุด

4. ห้องสมุดมีหนังสือไม่พอกับความต้องการของผู้ใช้
5. ห้องสมุดหลายแห่งไม่อำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียนในการใช้ห้องสมุด
6. นักเรียนประมาณ 1 ใน 5 ของนักเรียนทั้งหมดใช้ห้องสมุดประชาชนแทนห้องสมุดโรงเรียน²⁰

มาฮาร์ (Mahar) ได้สำรวจห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมและมัธยมในสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2508 และได้เปรียบเทียบกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนที่สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้กำหนดขึ้นในปี พ.ศ. 2503 พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาร้อยละ 70 ยังไม่มีห้องสมุดและในจำนวนโรงเรียนที่มีห้องสมุดแล้วร้อยละ 84 ยังไม่มีบรรณารักษ์ สำหรับห้องสมุดโรงเรียนมัธยมส่วนมากยังไม่ได้มาตรฐาน²¹ ในปี พ.ศ. 2510 เลน (Lane) ได้ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในรัฐโอเรกอนเพื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมของรัฐและของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน พบว่า มีห้องสมุดโรงเรียนมัธยมไม่กี่แห่งที่ได้ตามมาตรฐาน ห้องสมุดส่วนมากยังห่างไกลจากมาตรฐานดังกล่าวมาก²² ในปี พ.ศ. 2512 มุลเลน (Mullen) ได้ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในรัฐมิสซูรี

²⁰Mary Peter C. Ducat, "Student and Faculty Use of the Library in Three Secondary Schools," Dissertation Abstracts, XXI (February, 1960), 909 - 910.

²¹Wallace J. Bonk, "Libraries," Encyclopedia of Educational Research, ed. Robert L. Ebel, (1967), 740 - 6.

²²Margareth Elizabeth Bergman Lane, "A Study of School Library Resources in Oregon as Compared to State and National Standard," Dissertation Abstracts, XXVII (March, 1967), 3069 - A - 3070 - A.

พบว่าห้องสมุดส่วนมากยังไม่ได้ตามมาตรฐาน²³ และในปี พ.ศ. 2513 ฮวง²⁴ (Huang) ได้ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในรัฐไดาโฮ ก็พบว่าห้องสมุดส่วนมากยังไม่ได้ตามมาตรฐานเช่นเดียวกัน การจัดสรรงบประมาณก็ให้น้อยเกินไป ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น

เดเซอร์ สโตน และไบรด์ ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมของประเทศฟิลิปปินส์ และได้สรุปไว้ว่า

1. โรงเรียนส่วนมากไม่สอนวิธีใช้ห้องสมุดให้แก่นักเรียน
2. ห้องสมุดส่วนมากขาดบรรณารักษ์
3. บรรณารักษ์ทำงานไม่เต็มเวลา
4. ห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อย ไม่สามารถพัฒนาห้องสมุดให้ดีขึ้นได้
5. จำนวนวารสารและหนังสือพิมพ์มีน้อย
6. นักเรียนไม่มีเวลาใช้ห้องสมุดอื่นเนื่องมาจากหลักสูตรกำหนดให้มีชั่วโมง

เรียนมากเกินไป

7. จำนวนหนังสือมีน้อยและหนังสือส่วนมากเก่า ไม่ทันสมัย
8. หนังสือแบบเรียนไม่ได้เก็บไว้ในห้องสมุด
9. ไม่มีสมาคมหรือองค์การใดช่วยเหลือกิจการห้องสมุด
10. บรรณารักษ์ส่วนมากไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์

002625

²³Bennet Curtis Mullen, "A Survey of Problems, Practices, and Conditions Affecting the Use of the Libraries in Instruction in North Central Association Schools in Missouri," Dissertation Abstracts, XXVIII (August, 1969), 400 - A - 401 - A.

²⁴George Wenhong Huang, "Public Secondary School Library Programs in Idaho," Dissertation Abstracts, XXX (June, 1970), 5461 - A.

11. จำนวนครึ่งหนึ่งของห้องสมุดโรงเรียนมีชั้นหนังสือแบบชั้นปิด
12. ห้องสมุดส่วนมากไม่มีโสตทัศนอุปกรณ์²⁵

ข. เอกสารและผลการวิจัยภายในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2509 บรรจง นิวาสะบุตร ได้สำรวจห้องสมุดโรงเรียน
รัฐบาลระดับมัธยมศึกษาจำนวน 360 โรงเรียน พบว่า

1. ห้องสมุดมีหนังสือและวัสดุไม่เพียงพอ
2. สถานที่ของห้องสมุดคับแคบ
3. ห้องสมุดขาดวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญและจำเป็น
4. บรรณารักษ์ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์
5. การร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์กับครูผู้สอนยังไม่เพียงพอ
6. บรรณารักษ์ชั่วโมงสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด
7. ทางโรงเรียนมอบงานพิเศษให้บรรณารักษ์อีกหลายหน้าที่ เช่น งาน
ธุรการ ครูประจำชั้น หัวหน้าสายวิชา การเงิน ครูผู้ปกครอง และครูพยาบาล
8. ห้องสมุดส่วนใหญ่ขาดครุภัณฑ์
9. โรงเรียนไม่จัดชั่วโมงห้องสมุดสำหรับให้ครูทำการสอนโดยใช้ห้องสมุด
โดยเฉพาะ²⁶

²⁵David Kaser, C. Walter, and Cecil K. Byrd, Library

Development in Eight Asian Countries (New Jersey : The Scarecrow
Press, 1969), pp. 36 - 42.

²⁶บรรจง นิวาสะบุตร, "การใช้หนังสือและวัสดุในห้องสมุดประกอบการสอนใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2519) (อัดสำเนา), หน้า 170 - 4.

ในปีการศึกษา 2513 สมบูรณ์ ถึงขนาดนี้ ได้ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเครือคริสตศาสนาในสวนกลางจำนวน 50 โรงเรียน พบว่า 6 โรงเรียนยังไม่มีห้องสมุด 44 โรงเรียนที่มีห้องสมุดก็ยังมีสภาพทั่ว ๆ ไปไม่ได้ตามมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ห้องสมุด 28 แห่งหรือร้อยละ 63.64 มีขนาดเพียง 1 ห้องเรียน อีก 16 แห่งหรือร้อยละ 36.36 มีขนาด 2 ห้องเรียน
2. ห้องสมุดส่วนมากมีแสงสว่างเพียงพอ การถ่ายเทอากาศดี อยู่ในทำเลที่ผู้ใช้เข้าใช้ได้สะดวก และมีเสียงรบกวนบ้าง
3. ห้องสมุดร้อยละ 59.10 มีโต๊ะ-เก้าอี้มากกว่า 35 ที่นั่งซึ่งได้ตามมาตรฐานฯ
4. ห้องสมุดร้อยละ 52.27 มีชั้นหนังสือไม่ได้ตามมาตรฐานฯ คือน้อยกว่า 10 ชวง ๆ ละ 5 ชั้น
5. ห้องสมุดร้อยละ 61.36 มีชั้นวารสารได้ตามมาตรฐานฯ คือ 2 ชวง ๆ ละ 4 ชั้นหรือมากกว่า
6. ห้องสมุดร้อยละ 59.08 มีแผนป้ายนิทรรศการได้ตามมาตรฐานฯ คือ มี 1 แผนขนาด 1.50 x 2.50 เมตร หรือมากกว่านั้น
7. ห้องสมุดร้อยละ 59.09 ไม่มีตู้จุดสาร
8. ห้องสมุดร้อยละ 63.63 มีตู้บัตรรายการไม่ได้ตามมาตรฐานฯ
9. ห้องสมุดร้อยละ 54.55 ไม่มีที่วางหนังสือพิมพ์
10. ห้องสมุดร้อยละ 77.27 มีโต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ครบทุกคน
11. ห้องสมุดร้อยละ 15.90 มีตู้เก็บใส่ที่ศุนอุปกรณไว้ในห้องสมุดแห่งละ 1 ตู้
ขนาดเล็ก
12. ห้องสมุดร้อยละ 65.91 ไม่มีเครื่องพิมพ์ดีด 6 แห่ง (ร้อยละ 13.64) มีเครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยแห่งละ 1 เครื่อง และ 9 แห่ง (ร้อยละ 20.45) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

13. ห้องสมุดร้อยละ 65.91 มีหนังสือน้อยกว่าแห่งละ 5 เล่มตามมาตรฐาน

14. ห้องสมุด ร้อยละ 72.73 มีหนังสือพิมพ์แห่งละมากกว่า 2 ฉบับตาม

มาตรฐาน

15. ห้องสมุดร้อยละ 84.09 มีบรรณารักษ์ประจำ อีกร้อยละ 15.91 ไม่มีบรรณารักษ์ประจำ ต้องใช้ครูเวร ครูใหญ่ หรือนักเรียน เป็นผู้บริการในห้องสมุด

16. ห้องสมุดร้อยละ 63.63 ไม่มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ ร้อยละ 93.18 ไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด และ ร้อยละ 47.68 ไม่มีคนงานดูแลทำความสะอาด และช่วยงานตามคำสั่งของบรรณารักษ์

17. ห้องสมุดแต่ละแห่งโค้งงบประมาณไม่แน่นอน การซื้อหนังสือส่วนมากครูใหญ่ ผู้จัดการหรือเจ้าของโรงเรียนเป็นผู้จัดซื้อ²⁷

ในปีเดียวกัน รักษ รัชชานา ได้ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในส่วนกลาง 67 แห่งที่ตั้งกักกองโรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญศึกษา พบว่า

1. สถานที่ตั้งห้องสมุดส่วนมากไม่เหมาะสม เช่น

- คับแคบ (ร้อยละ 65.00)

- มีเสียงรบกวนบ้าง

- ไม่สะดวกแก่การเข้าใช้

- อากาศร้อนอบอ้าว

- บรรยากาศภายในห้องสมุดไม่ดี

2. ห้องสมุดส่วนมากขาดครุภัณฑ์จำเป็น เช่น

- ไม่มีที่เก็บโสตทัศนวัสดุ (ร้อยละ 50.00)

²⁷ สมบูรณ์ กิ่งขมานันท์, "การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษาในส่วนกลางที่อยู่ในเครือคริสตศาสนา ปีการศึกษา 2513" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2514) (อัครสำเนาะ), หน้า 38 - 59.

- ไม่มีเครื่องพิมพ์ดีดที่ใช้การได้ดี (ร้อยละ 70.00)
  - มีตู้จุดสารไม่ได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานฯ (ร้อยละ 50.00)
  - มีชั้นหนังสือไม่ได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานฯ (ร้อยละ 80.00)
3. ห้องสมุดมีหนังสือและสิ่งพิมพ์น้อย และมีปัญหาดังนี้
- มีหนังสือเฉลี่ยน้อยกว่า 5 เล่มต่อนักเรียน 1 คน (ร้อยละ 92.44)
  - หนังสือในหมวดต่าง ๆ ไม่สมดุลกัน
  - ขาดหนังสือแขนงวิชาที่ครูต้องการใช้
  - ขาดหนังสือในแขนงวิชาที่นักเรียนต้องการใช้
  - หนังสือชำรุดมาก
4. ห้องสมุดส่วนมากไม่มีโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องสมุดที่มีอยู่บ้างมีจำนวนน้อยแห่ง เช่น
- ห้องสมุด 12 แห่ง (ร้อยละ 17.91) มีภาพเคลื่อนไหว
  - ห้องสมุด 17 แห่ง (ร้อยละ 25.37) มีแผ่นเสียง
  - ห้องสมุด 21 แห่ง (ร้อยละ 31.34) มีแถบบันทึกเสียงและอุปกรณ์
5. ห้องสมุดส่วนมากมีบุคลากรไม่ได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานฯ เช่น
- บรรณารักษ์ส่วนมาก (ร้อยละ 78.26) ไม่มีวุฒิตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานฯ
  - ห้องสมุดส่วนมาก (ร้อยละ 51.92) มีผู้ช่วยบรรณารักษ์ แต่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ทั้งหมดไม่มีวุฒิตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานฯ
  - ห้องสมุดทุกแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด
  - ห้องสมุดส่วนมาก (ร้อยละ 57.68) ไม่มีคนงานดูแลทำความสะอาดและทำงานตามคำสั่งบรรณารักษ์
6. บรรณารักษ์ส่วนมากต้องทำหน้าที่อื่น ๆ นอกจากงานในห้องสมุด เช่น
- งานธุรการ
  - เจ้าหน้าที่การเงิน
  - อยู่เวรประจำที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน

- ทำหน้าที่เป็นครูพยาบาล²⁸

สมชาย บุศิธรรม ได้สำรวจห้องสมุดโรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา จังหวัดสมุทร
ปราการ จำนวน 5 โรงเรียนในปีการศึกษา 2513 เช่นเดียวกัน พบว่า

1. ห้องสมุดได้ตามมาตรฐานฯ ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- โต๊ะ - เก้าอี้ (4 แห่ง)
- ชั้นนิเทศสาร (5 แห่ง)
- ทีวีวงหนังสือพิมพ์ (5 แห่ง)
- โต๊ะรับหนังสือ (3 แห่ง)
- โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ (4 แห่ง)
- วารสาร (3 แห่ง)
- หนังสือพิมพ์ (5 แห่ง)

2. ห้องสมุดไม่ได้ตามมาตรฐานฯ ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อที่ของห้องสมุด (4 แห่ง)
- ชั้นหนังสือ (3 แห่ง)
- แผนป้ายนิเทศสาร (5 แห่ง)
- ตู้จุดสาร (5 แห่ง)
- ตู้บัตรรายการ (3 แห่ง)
- ตู้เก็บโสตทัศนอุปกรณ์ (5 แห่ง)
- ตู้เก็บแผนที่ (5 แห่ง)
- รถเข็นหนังสือ (5 แห่ง)

---

²⁸ รัถพร ชังธาดา, "การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกอง
โรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญศึกษา" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชา
การศึกษา, 2513) (อัครสำเนาะ), หน้า 105 - 115.

- เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (5 แห่ง)
- โสตทัศนอุปกรณ์ (5 แห่ง)
- หนังสือ (5 แห่ง)
- บรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด (5 แห่ง)
- งบประมาณดูแลทำความสะอาด และทำงานตามคำสั่งของบรรณารักษ์ (3 แห่ง)²⁹

ในปี พ.ศ. 2514 สุชาวัฒน์ กุหาบุคต์ ได้สำรวจห้องสมุดโรงเรียนมัธยมที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 5 รวม 22 โรงเรียนในจังหวัดภาคใต้พบว่า

1. ห้องสมุดส่วนมากได้มาตรฐานฯ ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- ขนาดของห้องสมุด (ทุกแห่ง)
- โต๊ะ - เก้าอี้ (ทุกแห่ง)
- ชั้นหนังสือและชั้นวารสาร (มากกว่าร้อยละ 50)
- แผนป้ายนิทรรศการ (ร้อยละ 73.68)
- คู่มือรายการ (ทุกแห่ง)
- ที่วางหนังสือพิมพ์ (ทุกแห่ง)
- โต๊ะรับ-ส่งหนังสือ (ร้อยละ 52.63)
- จำนวนวารสาร (ร้อยละ 57.90)
- จำนวนหนังสือพิมพ์ (ทุกแห่ง)

2. ห้องสมุดส่วนมากไม่ได้ตามมาตรฐานฯ ในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- จุดสต็อก (ร้อยละ 73.68)
- จำนวนหนังสือ (ร้อยละ 78.95)

²⁹สมชอบ ยุติธรรม, "การสำรวจห้องสมุดศึกษาปัญหาความต้องการและทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการปีการศึกษา 2513" (ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2514) (อัครสำเนา), หน้า 70 - 8.

- บรรณารักษ์ (ร้อยละ 68.42)
- ผู้ช่วยบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด (ทุกแห่ง)
- พนักงานดูแลทำความสะอาดและทำงานตามคำสั่งของบรรณารักษ์(ทุกแห่ง)³⁰

สุชาติ อำนวยคุณจร ไต่สวนสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสมจำนวน 20 โรงเรียนในปีการศึกษา 2515 และได้เปรียบเทียบกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ผลใกล้เคียงกับการวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสมส่วนมากมีสภาพได้มาตรฐานฯ ในด้านเนื้อที่ โต๊ะ-เก้าอี้ ชั้นหนังสือ ชั้นวารสาร แผนป้ายนิทรรศการ ตู้เก็บจุลสาร ตู้บัตรรายการที่วางหนังสือพิมพ์ โต๊ะรับ-หนังสือ โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ รถเข็นหนังสือ เครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทย วารสาร หนังสือพิมพ์ และพนักงานดูแลทำความสะอาดและช่วยงานตามคำสั่งของบรรณารักษ์ รวม 15 รายการ คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของรายการทั้งหมด ส่วนที่ยังไม่ได้มาตรฐานฯ ได้แก่ ตู้เก็บโสตทัศนวัสดุ ที่เก็บแผนที่ เครื่องพิมพ์ดีดภาษาอังกฤษ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ (ภาพเคลื่อนไหว แผ่นเสียงและแถบบันทึกเสียง) หนังสือ บรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด รวม 10 รายการหรือร้อยละ 40.00³¹

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

³⁰ สุชาติ อำนวยคุณจร, "สภาพและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดของโรงเรียนรัฐบาลประเภทมัธยมสามัญในจังหวัดภาคใต้ ปีการศึกษา 2513" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2514) (อัครสำเนา), หน้า 65 - 71.

³¹ สุชาติ อำนวยคุณจร, "การศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนแบบประสมกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2516) (อัครสำเนา), หน้า 97.

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค โครงการที่ 1 และ 2 ว่า มีสภาพดีพอที่จะสนองความต้องการตามหลักสูตรแบบกว้างและสนองความต้องการของครูและนักเรียนหรือไม่เพียงใด
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการทั้ง 1 และ 2 กับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2511 ว่า มีสภาพใกล้เคียงกันหรือไม่เพียงใด
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบบางประการที่อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดผลแตกต่างตามข้อ 2
4. เพื่อเสนอผลการวิจัยนี้ต่อกรมสามัญศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงห้องสมุดของโรงเรียนในโครงการฯ ให้เหมาะสมกับหลักสูตรและความต้องการของครูและนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้วิจัยเกี่ยวกับรายละเอียดของห้องสมุดโรงเรียนในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 ตามหัวข้อต่อไปนี้
  - ก. เนื้อที่
  - ข. ครุภัณฑ์
  - ค. อุปกรณ์
  - ง. วัสดุสิ่งพิมพ์
  - จ. บุคลากร
  - ฉ. งบประมาณ
  - ช. บริการ
  - ซ. องค์ประกอบในการดำเนินงานห้องสมุด

2. โรงเรียนที่ได้ใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวได้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่
 อยู่ในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 ดังนี้ คือ

โรงเรียนมัธยมในโครงการ ค.ม.ภ.1 รุ่นที่ 1 ซึ่งเริ่มในปีการศึกษา 2517

1. โรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2. โรงเรียนเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี
3. โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
4. โรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง
5. โรงเรียนบางปะกง "บวรวิทยายน" จังหวัดฉะเชิงเทรา
6. โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. โรงเรียนสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
8. โรงเรียนสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โรงเรียนในโครงการ ค.ม.ภ.1 รุ่นที่ 2 เริ่มในปีการศึกษา 2518

9. โรงเรียนศรีราษฎร์ จังหวัดชุมพร
10. โรงเรียนชุมแพศึกษา จังหวัดขอนแก่น
11. โรงเรียนทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
12. โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี
13. โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี
14. โรงเรียนมัธยมบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
15. โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
16. โรงเรียนสตรีกาญจนบุรี "กาญจนานุเคราะห์" จังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนในโครงการ ค.ม.ภ.2 รุ่นที่ 1 เริ่มในปีการศึกษา 2517

17. โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
18. โรงเรียนคำปางกัลยาณี จังหวัดคำปาง
19. โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก

20. โรงเรียนมหาวชิราวุธ	จังหวัดสงขลา
21. โรงเรียนนรนาเรเฉลิม	จังหวัดสงขลา
22. โรงเรียนสตรีราชินูทิศ	จังหวัดอุดรธานี
23. โรงเรียนพิริยาลัย	จังหวัดแพร่
24. โรงเรียนสตรีสิริเกศ	จังหวัดศรีสะเกษ

โรงเรียนในโครงการ ค.ม.ภ.2 รุ่นที่ 2 เริ่มในปีการศึกษา 2518

25. โรงเรียนชดถดยานุกูล	จังหวัดชลบุรี
26. โรงเรียนกุ๊กแก้ววิทยาลัย	จังหวัดภูเก็ต
27. โรงเรียนสตรีภูเก็ต	จังหวัดภูเก็ต
28. โรงเรียนตากพิทยาคม	จังหวัดตาก
29. โรงเรียนนคองปัญญา	จังหวัดตาก
30. โรงเรียนสารคามพิทยาคม	จังหวัดมหาสารคาม
31. โรงเรียนชัยภูมิ	จังหวัดชัยภูมิ
32. โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม	จังหวัดบุรีรัมย์
33. โรงเรียนอุทัยพิทยาคม	จังหวัดอุทัยธานี
34. โรงเรียนวิสุทธิรังษี	จังหวัดกาญจนบุรี
35. โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย	จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่จะได้จากกรวิจัยนี้

1. ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการ ค.ม.ภ.1 และ ค.ม.ภ.2 ว่าได้มาตรฐานหรือใกล้เคียงกับมาตรฐานหรือห่างไกลจากมาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้ เมื่อ พ.ศ. 2512 เพียงใด
2. ทำให้ทราบข้อบกพร่องและสิ่งที่ขาดแคลนของห้องสมุดโรงเรียนในโครงการ ทั้งสอง เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงห้องสมุดของโรงเรียนในโครงการ ทั้งสองแ่งกรมสามัญศึกษา เพื่อให้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน อย่างแท้จริง

4. เป็นการกระตุ้นให้บรรณารักษ์ ผู้บริหารระดับโรงเรียน และระดับกรม ได้ปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสมตาม นโยบายการปฏิรูปการศึกษา

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การศึกษาสภาพของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการพัฒนา โรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. เลือกแหล่งข้อมูลที่จะศึกษา
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. รวบรวมข้อมูล
4. จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลที่จะศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา คือห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 จำนวน 35 โรงเรียน ดังกล่าวแล้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการพัฒนา โรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อสำรวจสภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ใน คำนต่อไปนี้

ก. เนื้อที่

ข. ครุภัณฑ์

- 1) โต๊ะ - เก้าอี้
- 2) ชั้นหนังสือ
- 3) ชั้นวารสารหรือนิตยสาร
- 4) แผนป้ายนิทรรศการ
- 5) ตู้เก็บจุดสาร
- 6) ตู้บัตรรายการ
- 7) ที่วางหนังสือพิมพ์
- 8) โต๊ะรับ-ส่งหนังสือ
- 9) โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่
- 10) ตู้เก็บโสตทัศนอุปกรณ์
- 11) ที่เก็บแผนที่
- 12) รถเข็นหนังสือ
- 13) เครื่องพิมพ์ดีด

ค. อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ

ง. วัสดุสิ่งพิมพ์

- 1) หนังสือ
- 2) วารสาร
- 3) หนังสือพิมพ์

จ. บุคลากร

- 1) บรรณารักษ์
- 2) ผู้ช่วยบรรณารักษ์
- 3) เจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด
- 4) คนงาน

ฉ. งบประมาณ

- 1) รายรับ
- 2) รายจ่าย

ช. บริการ

ข. องค์ประกอบในการดำเนินงานห้องสมุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- 1) แบบสอบถามสภาพของห้องสมุด
- 2) แบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับบรรณารักษ์
- 3) แบบสอบถามองค์ประกอบในการดำเนินงานห้องสมุด

3. การรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการส่งแบบสอบถามให้บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในโครงการฯ กรอกเพียงวิธีเดียว

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในโครงการฯ ได้กรอกแบบสอบถามและส่งกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ก. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแต่ละฉบับ ถ้ามีข้อมูลที่สงสัยหรือไม่สมบูรณ์ต้องสอบถามใหม่จนสมบูรณ์

ข. นำข้อมูลแต่ละรายการมาแจกแจงความถี่ และนำเสนอในรูปแบบตาราง

ค. การวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของห้องสมุดจากข้อมูล ได้แยกรายการต่าง ๆ ของข้อมูลออกเป็น 2 พวก คือ พวกที่มีรายการในมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาพวกหนึ่ง และพวกที่ไม่มีรายการในมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกพวกหนึ่ง

ง. ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีรายการในมาตรฐานห้องสมุดใช้วิธีหาค่าความถี่ของข้อมูลในแต่ละรายการในแบบสำรวจสอบถามแล้วหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของข้อมูลรายการนั้นๆ

จ. เปรียบเทียบกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละรายการ โดยหาว่า

1) มีห้องสมุดจำนวนเท่าไรที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำของกระทรวงศึกษาธิการ และคิดเป็นร้อยละเท่าไร

2) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของข้อมูลรายการนั้น ๆ ได้มาตรฐานขั้นต่ำของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่

ฉ. เปรียบเทียบสภาพห้องสมุดแต่ละรายการโดยหาว่ามีห้องสมุดจำนวนเท่าไรที่มีข้อมูลถึงเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของรายการนั้น ๆ คิดเป็นร้อยละเท่าไร

ช. สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่มีรายการในมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการนั้น ใช้วิธีการหาความถี่ของข้อมูลในแต่ละรายการในแบบสอบถามแล้วหาว่าคิดเป็นร้อยละเท่าไร

ซ. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามองค์ประกอบการดำเนินงานห้องสมุดวิเคราะห์จากอัตราร้อยละของข้อมูลแต่ละของ

5. สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ก. ในการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ใช้สูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทนค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทนผลรวมของข้อมูลแต่ละรายการ

N แทนจำนวนห้องสมุดทั้งหมด

ข. ในการหาค่าร้อยละของข้อมูล ใช้สูตร

$$P = \frac{X}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทนค่าร้อยละ

- x แทนจำนวนห้องสมุดในแต่ละรายการ
N แทนจำนวนห้องสมุดทั้งหมด

นิยามของศัพท์เฉพาะ

1. ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 รวม 35 โรงเรียนดังกล่าวแล้ว
2. ครุภัณฑ์ หมายถึง โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นหนังสือ ชั้นนิตยสารหรือวารสาร แผ่นป้ายนิทรรศการ ตู้จัดนิทรรศการ ตู้เก็บจุดสาร ตู้บัตรรายการ ที่วางหนังสือพิมพ์ โต๊ะรับ-ส่งหนังสือ โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ ตู้เก็บโสตทัศนวัสดุ ที่เก็บแผ่นที่รดเช่นหนังสือ และเครื่องพิมพ์ดีด
3. อุปกรณ์ หมายถึง โสตทัศนวัสดุ ซึ่งประกอบด้วยลูกโลก แผนที่ แผนภูมิ ภาพนิ่ง (slide) ภาพเลื่อน (filmstrip) แถบบันทึกเสียง แผ่นเสียง เครื่องฉายภาพเลื่อน เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ และโทรทัศน์
4. วัสดุสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือ นิตยสาร วารสาร จุดสาร และหนังสือพิมพ์
5. บุคลากร หมายถึง บรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด นักเรียนช่วยงานห้องสมุด และคนงาน
6. งบประมาณ หมายถึง เงินรายรับประจำปีของห้องสมุด
7. บริการ หมายถึง กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดเพื่อประโยชน์แก่ผู้ใช้ห้องสมุด เช่น การให้ยืมหนังสือ บริการตอบคำถาม เป็นต้น
8. มาตรฐานห้องสมุด หมายถึง มาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 12 กันยายน 2511
9. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค 1 และ 2 รวม 35 โรงเรียน
10. องค์ประกอบในการดำเนินงานห้องสมุด หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน การเงิน บุคลากร การบริหารงาน ความรู้สึกของบรรณารักษ์ และอื่น ๆ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ต้องถือว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามบรรณารักษ์ของสมุดโรงเรียนต่าง ๆ นั้น บรรณารักษ์ได้ตอบด้วยความจริงใจ และให้ความร่วมมือด้วยดี เป็นที่เชื่อถือได้ และข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลในปีการศึกษา 2519

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย